התם כי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה הכא אף על גב דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה והרי מוכה שחין דאף על גב דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה דתנן חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו וקתני התם כי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה הכא אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה תניא [א]אמר רבי יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעלי ראתן קשה מכולן ממאי הוי [ב]דתניא הקיז דם ושימש הויין לו בנים ויתיקין הקיזו שניהם ושימשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא טעם מידי אבל טעם מידי לית לן בה מאי סימניה דלפן עיניה ודייבי נחיריה ואיתי ליה רירא מפומיה ורמו דידבי עילויה ומאי אסותיה אמר אביי פילא ולודנא גירדא דאגוזא וגירדא [ג]דאשפא וכליל מלכא ומתחלא דדיקלא סימקא ושליק להו בהדי הדדי ומעייל ליה לביתא דשישא ואי לא איכא ביתא דשישא מעייל ליה לביתא דשב לבני ואריחא ונטיל ליה תלת מאה כסי על רישיה עד דרפיא ארעיתא דמוחיה וקרע למוחיה ומייתי ארבע טרפי דאסא ומדלי כל חד כרעא ומותיב חד ושקיל בצבתא וקלי ליה דאי לא הדר עילויה מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי של בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בזיקיה רבי אלעזר לא עייל באהליה רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה אמר [1]אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר ליה לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא יהבה ניהליה כי מטא להתם דלייה קא מחוי ליה שוור נפל לההוא גיסא נקטיה בקרנא דגלימיה א"ל בשבועתא דלא אתינא אמר קודשא בריך הוא אי איתשיל אשבועתא ניהדר אי לא לא ניהדר אמר ליה הב לי סכינאי לא הוה קא יהיב ליה נפקא בת קלא ואמרה ליה הב ניהליה דמיתבעא לברייתא מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא אמר ליה את הוא בר ליואי אמר ליה הן נראתה קשת בימיך אמר ליה הן אם כן אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי רבי חנינא בר פפא שושביניה הוה כי הוה קא ניחא נפשיה אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל לגביה ואיתחזי ליה אמר ליה שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי דאמרי [ד]אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבקיה לבתר תלתין יומין אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא אמר ליה כחברך בעית למיעבד לי אמר ליה אייתי ספר תורה וחזי מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה אמר ליה מי איכרכת בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה ואפילו הכי [ה]כי נח נפשיה אפסיק ליה עמודא דנורא בין דידיה לעלמא וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא לחד בדרא או לתרין בדרא קרב לגביה רבי אלכסנדרי אמר עשה בשביל כבוד חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד אביך לא אשגח עשה בשביל כבוד עצמך איסתלק אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים [ו](אפילו אות אחת) אמר ליה רב אדא בר מתנא לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא היא מיהוה הוה וההיא שעתא הוא דשדייה זיקא אמר ר' חנינא מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר של היזמי אמר רבי יוחנן מפני מה אין מצורעין בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת:

הדרן עלך המדיר את אשתו

התם. גבי מתניתין: **כי אמרה.** מקבלנא ליה והוינא בהדיה שבקינן לה: **בעלי ראתן.** שרץ יש לו במוחו: **ויתיקין.** חלשים: **ורמו דידבי עליה.** זבובין כרוכין אחריו: **פילא.** עשב שקורין פוליו"ן: **ולודנא.** אליישינ"א: **גירדא דאגוזא.** קליפי עץ האגוז: **גירדא דאשפא.** מה שגוררין מן העור: **כליל מלכא.** חבלת: **מתחלא דדיקלא סומקא.** שומר שיש להם לתמרים בקטנותן כעין שיש לאגוזים קטנים: **לביתא דשישא.** של שיש. כלומר מקום שאין רוח שולט שם: **שב לבני ואריחא.** שכותלן עב שבעה לבנים זה אצל זה ואריח שהוא חצי לבינה והלבינה שלשה טפחים[ז]: **ונטיל ליה.** ושופך לו מאותן מים: **עד דרפיא ארעיתא דמוחיה.** גולגלתו מתרככת ונוחה ליקרע בסכין: **טרפי.** עלין: **ומדלי כל חד כרעא.** מגביה רגלו של שרץ ומושיב העלה תחת רגלו שאם לא יעשה כן לכשיחזיק בגופו ליטלו ינעוץ צפרניו במוחו ויקוב את הקרום: **בצבתא.** טנליי"ש: **דאי לא.** אם לא ישרפנו יחזור עליו: **הזהרו מזבובי בעלי ראתן.** זבובים השוכנים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר: **בזיקיה.** במקום שתנשב רוח אחת על שניהם: **מיכרך בהו.** נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה ומושיבן אצלו ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יוזק: **כי הוה שכיב.** כשהגיע זמנו ליפטר: **אחוי לי דוכתאי.** הוליכני לגן עדן והראני מקומי: **שוור.** קפץ: **איתשיל אשבועתא.** אם נשבע בשבועה מעולם ונשאל עליה להתירה: **תכטקי.** פלישטי"ל: **אם כן לית את בר ליואי.** אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות: **לא הואי מידי.** לא נראה הקשת בימיו: **שושביניה.** אוהבו ורגיל אצלו מלאך המות: **מי איכרכת בבעלי ראתן ועסקת בתורה.** כדהוה עביד איהו שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה: **בשביל כבוד עצמך.** שיקרבו אליך ויספדוך ויתעסקו בך: **אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים.** עמוד זה בא להוציא מעליו מי שלא קיים את כל התורה כמו שקיים הוא: **של היזמי.** שמטילין בו כשות שגדל בהיזמי:

הדרן עלך המדיר

תוספות רי"ד

רוצה לצאת הו"ל מורדת אלא אפילו נולדו לאחר מיכן אין כופין אותו להוציא משום דאנן סהדי דניחא לה בכל דהו. דאיש קפיד אמומין משום שאין אשה אלא ליופי אבל אשה לא קפדה אמומין. רשב"ג אומר בד"א במומין שבגלוי קטנים התם מחלקינן בין איש לאשה דאיש קפיד אשה לא קפדה אבל במומין גדולים אשה נמי קפדה ויוציא ויתן כתובה ואי קשיא כיון שנולדו בו לאחר נישואין לימא בעל לאשה נסתחפה שדך כי היכי דאמר אשה לבעל כשנולדו לאחר מיכן תשובה כי אמרי' נסתחפה שדהו ה"מ בעל משום דבעי לאפסודה כתובתה דאמרי' ליה משום הא תו לא מיפסדא כתובתה דנסתחפה שדך וכבר הוא משועבד לה בכתובתה וא"י להפטר משיעבודו ולקונסה בכתובתה אבל האשה דינא בעי למישקל וליכא שום קנסא לבעל הילכך לא מצי למימר לה נסתחפה שדך (אבל) [אלא] שקילא דינא ונפקי ודוקא בנולדו בו פליג רשב"ג אבל בהיו לא פליג דכיון דהיו בו מעיקרא סברא וקבלה ולא מציא למיטען סבורה הייתי שאוכל לקבל ועכשיו לא אוכל: ואלו הן מומין גדולים רשבג"א נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו איתמר ר"י ב"א אר"י הל' כרשב"ג והא אמרה ר"י חדא זימנא דאמר ר"ב ב"ח אר"י כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הל' כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אמוראי נינהו ואליבא דר"י ור"נ אמר הל' כחכמים וקי"ל הל' כר"נ בדיני הילכך אע"פ שנולדו בו מומין גדולים אין כופין אותו להוציא ואם היא תובעת גירושין הו"ל מורדת:

מתני' ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהי' בו עד שלא נשאו בין משנשאו ואח"כ נולדו ועל כלן אמר ר"מ אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה וחכ"א מקבלת היא ע"כ חוץ ממוכה שחין מפני שממיקתו ומעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכול לקבל לך איני יכולה פי' אע"פ שכל המומין אין כופין האיש להוציא באלו שהן מוסרחין וקשים מכלם כופין אותו להוציא בין שהיה בו עד שלא נשאו בין שנולדו משנשאו דאע"ג שבכל המומין אומרים שאין האשה מקפדת עליהן א"נ מתפייסה וסברה וקבלה באלה מקפדת ולא סברה וקבלה. אע"פ שראתה אותם מפני שיכולה לומר סבורה הייתי וכו'. והיה סובר ר"מ דל"מ בסתמא שתוכל לומר סבורה הייתי לקבלו ולא נתפייסתי בהן דהא בשאר מומין נמי אומרים שאין הבעל מתפייס במומין וסבור היה שיכול לקבל כדאמרי' לעיל וה"נ באשה אמר הכי אלא אפילו שהתנה עמה שתקבל י"ל סבורה הייתי וכו'. וחכ"א כיון שהתנה עמה מקבלת בע"כ חוץ ממכ"ש שהתשמיש ממיק את בשרו אבל בסתמא ודאי מודו רבנן שאין האשה מתפייסת בהן ואע"פ שראתה אותן אלא מצי למיטען סבורה כו'. (והרב פי' אפילו בסתמא פליגי רבנן על ר"מ דכיון שהאשה יודעה בהן אינה יכולה לומר סבורה הייתי) ואע"פ דבשאר מומין לא מבעי' אשה דהיא מתפייסת בהן אלא אפילו האיש ס"ל לרבנן דמתפייס בהן וסבר דקביל כדאמרי' לעיל הכא מפני שהן מוסרחים אין האשה מתפייסת בהן הילכך אע"פ שהי' בהן עד שלא נשאו כופין אותם להוציא וליתן כתובה וכ"ש אם היו אלו המומין באשה שתצא בלא כתובה ואין הבעל מתפייס בהן (והרב אומר שאם היו אלו המומין באשה והבעל ידע בהם לא הוי מקח טעות ואינה יוצאה בלא כתובה) וקי"ל כחכמים: ובעל פילופס מאי בעל פילופס אר"י אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא ריח הפה: והמקמץ מאי מקמץ זהו המקמץ צואת כלבים. פי' מקבצם מעט מעט בכל מקום שמוצא ומתוך כך הוא מסריח: והמצרף נחושת. מאי מצרף נחושת אמר רבה בב"ח זה המחתך נחושת מעיקרו פי' חותך את עפרו ממקום מולדתם: רב אמר חשלי דודי. פי' שעושים היורות ע"י הקשת הקורנס שמפשיטין העשת ועושים ממנו כלים. תניא בתוספתא מצרף נחושת זה המתיך נחושת וכל אלו פניהם וגופם מושחרים תמיד והן מאוסים: אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה א"ר אלעזר אמריתיה לשמעת' קמיה דשמואל אמר אבסוה שערי פי' האכילוהו ר"א שערי כבהמה שלא אמר יפה וכל אכילה שלא כדרכה נקרא כוסס עד שכופים אותו להוציא יכפוהו לזון. רב אמר אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

תוספות רי"ד (המשך)

כי סליק ר"ז אשכחוה לר"ב בר יפת דיתיב וקא"ל משמיה דר"י פי' להא דרב אמר (ר"י) ר"ז על דא אבסוה שערי לאלעזר ואע"ג דקי"ל רב ושמואל הל' כשמואל בדיני הכא הל' כרב דקם ליה ר"י כוותיה. ורב ושמואל ור"י הל' כר"י. כ"ש הכא דקיימי רב ור"י בחדא שיטתא: ור"ח ור"י ז"ל פסקי כשמואל משום דדחי' ר"ז להא דר"י ואמר ע"ד אבסוה שערי לאלעזר ואינו נ"ל דמשום דאמר על דא אבסוה שערי לאלעזר אינה דחי' אלא שאמר לו דשמואל פליג עלה ואיהו הוא דאמר אבסוה שערי לאלעזר וקי"ל שאין הלכה כשמואל מקמיה ר"י: אר"י א"ר אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ממזרת ונתינה לישראל. בת ישראל לנתין ולממזר. פי' שניה לעריות נמי שהוא מדרבנן כופין אותו להוציא כדתנן בפ' יש מותרות גבי שניה וכופין אותו להוציא ולא איצטריך שמואל למיתני אלא הני דלא תנן בהו וכופין אותו להוציא אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו להוציא ורב תחליפא בר אבימי א"ש אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו להוציא תנן ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פילופס וכו'. בשלמא לר"א דרבנן קתני דאורייתא לא קתני. פי' ומש"ה לא תני להו הכא בכלל ואלו שכופין דלא איצטריך תנא למיתני אלא הני מדרבנן אבל אלמנה לכ"ג וכו' שהן דאורייתא לא איצטריך ליה למיתני אלא לרב תחליפא ליתני נמי אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים שהוא מדרבנן אלא מדלא תני בהדיא ש"מ אין כופין. אמר ר"נ ל"ק הא במילי והא בשוטים. פי' הני דמתני' אי לא צייה מנגדין ליה בשוטי אבל ההיא דלא ילדה במילי כייפי' ליה ע"י נידוי ושמתא אבל לא מנגדי' ליה בשוטי ולהכי לא ערבה לה בהדייהו מתקיף לה רבא בדברים לא יוסר עבד אלא א"ר הא והא בשוטי. הכא אי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה התם אע"ג דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן ליה. פי' במתני' אם האשה רוצה לקבל לעמוד עמו ואינה [illegible] ואין כופין אותו אבל באשה שלא ילדה אע"ג דאמר' איני חוששת מן הבנים לא שבקי' ליה אלא כ[illegible] יוציא זאת לא ישא אחרת א"נ לא יהבי ליה והלכך מפני שאינו דומה להן לא ערבה בהדייהו: והרי [illegible] דאמרה הוינא בהדי' לא שבקי' ליה דתנן חוץ ממכ"ש מפני שממיקתו פי' ואפ"ה תני לה בהדייהו ו[illegible] וכו' התם כי אמר הוינא בהדייהו בסהדי שלא יזקק לה שבקי' ליה הכא אע"ג דאמר' דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקי' ליה דעד דלא מפיק ליה [א] אחריתי. תניא ר"י אומר שאלו זקן א' מאנשי ירושלים ואמר כ"ד מיני שחין הן וכלן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוה דתניא הקיז דם ושמש הוין ליה בנים [ב] הקיזו שניהם ושמשו הו"ל בני (בעלי ויתקין) פי' חלשים אמר ר"פ ל"א אלא דלא טעם מידי אבל טעם מידי לית לן בה מכריז ר"י הזהרו מזבובי בעלי ראתן ר"ז לא הוה יתיב בזיקי' ר"א לא עייל באהלי' ר"א ור"א לא אכלי מביעי דההוא מבואה:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא ספ"ז ע"ש], ב) נדה יז. גיטין ע., ג) [גי' הערוך דאשכפא עי' בערוך ערך גרד א'], ד) [פסחים נ. מו"ק כח. ב"ב י:], ה) לעיל יז:, ו) רש"ל מ"ז, ז) [ב"ב ג.],

תורה אור השלם

1. אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֻּךָ בְכָל עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד: משלי ה יט

לעזי רש"י

פוליו"ן [פוליו"ל]. מנתה צמח.

אליישינ"א [אלוישנ"א]. לענה.

טינליי"ש. צבת.

פלישטי"ל [פלדישטו"ל]. כיסא מתקפל.

מוסף רש"י

הויין לו בנים ויתקין. חלשים (נדה יז.) אם נתעברה באותו תשמיש (גיטין ע.). **בעלי ראתן.** חלשים הרבה מחמת שיש להם שרץ במוח (שם ונדה יז.). **דלא טעים מידי.** בין הקזה לתשמיש (גיטין שם).

הדרן עלך המדיר

א) אולי צ"ל דעד דלא מפיק לה לא יהבי ליה אחריתי. ב) נ"ל ויתקין הקיזו שניהם ושמשו הו"ל בני בעלי ראתן.